

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

LATVIJAS UNIVERSITĀTEI – 80

KONFERENCES REFERĀTU TĒZES

Rīga 1999

L.Meirovics, I.Grosvalds

LVU ĶĪMIJAS FAKULTĀTE (1944-1958)

Otrā dienā pēc Padomju Armijas ienākšanas Rīgā 1944.gada oktobrī dekāna A.Ķešāna vadībā sākās fakultātes atjaunošana. Bija palikuši 12 mācību spēki, tai skaitā 6 profesori - A.Ķešāns, A.Ieviņš, P.Kalniņš, J.Maizīte, E.Svirlovskis un J.Krustiņsons. Viņiem pievienojās Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas prof. A.Kalniņš, bet gadu vēlāk - agrākie mācību spēki prof. G.Vanags, docenti J.Eiduks un K.Štrens. No Maskavas ieradās prof. L.Liepiņa. "Kadru stiprināšanai" atsūtīja Vidusāzijas Valsts universitātes docents V.Sergejevu un I.Romadāni, un Uzbekijas ZA Ķīmijas institūta direktora vietnieku P.Odincovu.

1945.gadā izveidoja teorētisko nodaļu, kas sagatavoja ķīmiķus teorētiskus, tehnoloģisko, kas apmācīja ķīmiķus inženierus, un farmaceitisko, kas sagatavoja ķīmiķus farmaceitus un inženierus farmaceitus. Neorganiskās un analītiskās ķīmijas katedras vadīja un lekcijas neorganiskā ķīmijā lasīja prof. A.Ķešāns (1944-54), bet pēc tam prof. A.Ieviņš. Analītisko ķīmiju lasīja doc. A.Cīrulis, bet pēc viņa apcietināšanas no 1948.gada - doc. J.Sauka. Organiskās ķīmijas katedru vadīja un lekcijas lasīja prof. P.Kalniņš (1944-45) un prof. G.Vanags (1945-58). Katedrā strādāja doc. V.Grīnšteins un asist. E.Gudriniece. Fizikālās un koloidālās ķīmijas katedru vadīja prof. J.Krustiņsons (1944-46), bet pēc viņa nāves - prof. L.Liepiņa. Lekcijas fizikālā ķīmijā (agregātstāvokļi, šķīdumi, elektroķīmija) lasīja doc. J.Balodis, koloidķīmijā un ķīmiskā termodinamikā - prof. L.Liepiņa, ķīmiskā kinētikā un katalīzē - doc. A.Groskaufmanis. Praktiskos darbus koloidķīmijā vadīja doc. A.Šmits, bet fizikālā ķīmijā - doc. J.Balodis un doc. A.Groskaufmanis. Vispārīgās ķīmijas tehnoloģijas katedru vadīja prof. A.Ieviņš (1944-54) un doc. L.Osipovs (1954-58). Lekcijas vispārīgā ķīmijas tehnoloģijā lasīja A.Ieviņš (1945-54) un doc. F.Ošis (1954-58). Ķīmijas aparātus un procesus pasniedza doc. L.Osipovs, bet kurināmo vielu tehnoloģiju - doc. N.Brakšs. Silikātu tehnoloģijas katedru vadīja un keramikas tehnoloģijas kursu lasīja doc. J.Eiduks. Javu saistvielas pasniedza doc. E.Freidenfelds, stikla tehnoloģiju - doc. O.Maksimova, silikātu rūpniecības iekārtas - doc. J.Ozoliņš, bet kristalogrāfiju - doc. K.Zēberga. Koksnes ķīmijas tehnoloģijas katedru vadīja prof. A.Kalniņš, bet pēc viņa - doc. V.Sergejeva. A.Kalniņš lasīja mežķīmijas kursu, P.Odincovs un V.Sergejeva - koksnes ķīmiju. Vispārīgās ķīmijas katedru pārzināja doc. V.Štāls, pēc viņa - I.Markēvics un J.Sauka (no 1958.g.). Farmācijas ķīmijas katedras priekšgalā bija J.Maizīte (1944-50), Farmakognozijas - E.Svirlovskis (1944-48), Praktiskās farmācijas - V.Šķilters (1944-50) un Bioķīmijas - I.Robežniece.

1946.gadā paralēli latviešu studentu plūsmai izveidoja krievu studentu plūsmu, kas pastāvēja ar pārtraukumiem.

1952.gadā pārtrauca elektroķīmiku gatavošanu. 1957./58.mācību gadā pārgāja uz plašāka profila inženieru sagatavošanu.

1946.gadā, nodibinot Latvijas PSR Zinātņu Akadēmiju, no Ķīmijas fakultātes izauga Ķīmijas institūts (tagad RTU Neorganiskās ķīmijas institūts), ko organizēja A.Ieviņš un daļēji Mežsaimniecības problēmu institūts (tagad Latvijas Valsts Koksnes ķīmijas institūts), par kura direktoru kļuva A.Kalniņš.

Fakultātes mācību spēki izvērsa pētījumus dažādās ķīmijas un ķīmijas tehnoloģijas jomās. Neorganiskā ķīmijā A.Ķešāns kopā ar saviem līdzstrādniekiem sintezēja lielu skaitu līdz tam nepazīstamu smago metālu borātus. Iegūtie rezultāti apkopoti monogrāfijā, kas iznāca krievu un ķīniešu valodā. Rentgenogrāfijā A.Ieviņš lietoja asimetrisko metodi zemas klases - monoklīnās un triklīnās singonijas kristāliem. Iznāca A.Ieviņa un A.Ozola

monogrāfija par asimetrisko metodi krievu valodā. Fizikālā ķīmijā L.Liepiņas vadībā tika pētītas virsmas parādības un metālu un elektrolītu mijiedarbība. Organiskā ķīmijā G.Vanags un viņa līdzstrādnieki veica plašus pētījumus beta diketonu jomā. Rezultāti tika apkopoti G.Vanaga monogrāfijā "Nitroindandioni". Silikātu tehnoloģijā J.Eiduks turpināja Latvijas derīgo izrakteņu pētījumus, kā arī pievērsās glazūrām un emaljām.

Fakultātē samazinājās profesoru skaits, bet pieauga docentu un vecāko pasniedzēju skaits. 1949.gadā nomira E.Svirlovskis, 1950.g. – J.Maizīte, 1954.g. – A.Ķešāns, bet 1955.g. – P.Kalniņš. 1957./58.m.g. bija 32 mācību spēki, tai skaitā 3 profesori zinātņu doktori (G.Vanags, A.Ieviņš, L.Liepiņa) un 8 docenti – zinātņu kandidāti. Kopējais studentu skaits bija 296, no viņiem 113 ķīmiķi-teorētiķi, 47 koksnes tehnologi, 85 silikātu tehnologi, 28 ķīmiķi tehnologi, 23 – vakara nodaļas studenti. Līdz 1958.g. fakultāte sagatavoja 662 speciālistus, no tiem 150 ķīmiķus-teorētiķus, 183 silikātu tehnologus, 204 koksnes tehnologus, 23 elektroķīmiķus un 102 farmaceitus. Farmācijas nodaļu 1950.g. iekļāva jaunnodibinātā Rīgas Medicīnas institūtā, bet Ķīmijas fakultāti 1958.gadā – atjaunotā Rīgas Politehniskā institūta sastāvā.